

GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURIYELİ SİĞİNMACILARIN SOSYAL ENTEGRASYONU: REYHANLI ÖRNEĞİ

SOCIAL INTEGRATION OF SYRIAN REFUGEES UNDER TEMPORARY PROTECTION: THE CASE OF REYHANLI

Uz.Öğretmen Ali ÜNSAL

Yahya Turan Fen Lisesi, Hatay/TÜRKİYE

Reference

Ünsal, A. (2020). "Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Sığınmacıların Sosyal Entegrasyonu: Reyhanlı Örneği", Academic Social Resources Journal, (e-ISSN: 2636-7637), Vol:5, Issue: 14; pp:280-290.

ÖZET

Suriye'de iç savaşın uzamasıyla beraber ilk önce misafir statüsünde olan Geçici Koruma Altına Alınan Suriyeli sığınmacılar, daha sonra kalıcı bir hale gelmişlerdir. Türkiye'de yaklaşık olarak 4 milyon kadar Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. Bu sığınmacıların özellikle de barınma alanları dışında kalanları ciddi manada ekonomik ve sosyal problemlerle karşı karşıyadırlar. Bununla birlikte uyum ve entegrasyon açısından son derece sıkıntı yaşamaktadırlar. Bu çalışmanın amacı Reyhanlı ilçesi baz alınarak ilçede yaşamını sürdürmekte olan Geçici Koruma Altında olan Suriyeli sığınmacıların sorunlarına çözüm üretmektir. Burada karşı karşıya kalınan uyum problemi, yalnızca sığınmacılar için değil aynı zamanda ilçede yaşayan yerel halk için de büyük bir problemdir. Yaşanan uyum sorunu ve entegrasyon çalışma kapsamında, 41 Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Sığınmacı ve 30 yerel halk denekle, mülakat (görüşme) yapılmıştır. Buradan hareketle misafirlik süresinin uzamasıyla beraber problemlerin de arttığını görebiliriz. Buradaki uyum süreci ve entegrasyon büyük bir çabayı gerektiren kompleks yapıda bir yol haritası niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Geçici Koruma, Entegrasyon, Reyhanlı, Sığınmacı, Suriye, Uyum.

ABSTRACT

With the prolongation of the civil war in Syria, the Syrian refugees who were under Temporary Protection, which were the guests, first became permanent. There are approximately 4 million Syrian refugees in Turkey. These refugees, especially those outside the shelter, face serious economic and social problems. However, they have a great difficulty in terms of compliance and integration. The aim of this study is to find solutions to the problems of Syrian refugees who are under Temporary Protection, who live in the district based on Reyhanlı district. The adjustment problem faced here is a major problem not only for asylum seekers, but also for the local people living in the district. Within the scope of the adaptation problem and integration study, 41 interim protected Syrian Refugees and 30 local people were interviewed. From this point of view, we can see that the problems increase with the length of the stay. The harmonization process and integration here is a complex road map that requires great effort.

Key Words: Temporary Protection, Integration, Reyhanlı, Asylum Seeker, Syria, Harmony.

1. GİRİŞ

Göç hareketleri toplumsal yapıyı yeniden şekillendiren bir olgudur ve önemlidir. Toplumun içerisinde birçok kültürel unsur ve gruplar mevcuttur. Burada bu unsurlar ve gruplar arasında da yoğun bir ilişki vardır. Bu çerçevede, göç unsuru, göç alan yerin yaşanabilir olmasını sağlamak için bu sosyal farkı değiştirerek birey ve toplum arasındaki ilişkiyi bütünleştirmeye yönelik bir araç olmalıdır. Bu durumda, sosyal bütünleşme ve entegrasyon düzeyini artıracak rasyonel politikalar geliştirmek çok önemlidir. Uygulamada, ülkeler göç olaylarından önce gerekli planları yapma ve sosyal yapılar üzerindeki olumsuz etkileri azaltma yükümlülüğüne sahiptir. Bu çerçevede geliştirilecek olan politikalar göç edenlerin toplumsal yapıyı bozmayacak şekilde hayatlarını devam ettirmesini sağlayacak türden olmak zorundadır.

Bu çalışmada ele alınan konu; uyum ile bütünleşme sürecinde toplumsal kabul etkisidir. Bu bağlamda göçün bütünleşme üzerinde ne gibi etkilere sahip olduğu incelenerek psiko-sosyal açıdan boyutu araştırılacak ve sosyal bütünleşme kavramı üzerinde durulacaktır. Göç eylemi toplumda yıkıcı ve yapıcı etkisi olan evrensel bir harekettir. Bu, onun hangi şekilde gerçekleşirse gerçekleşsin göçü alan ve veren ülkeyi ilgilendirmektedir. Bu yüzden doğru ve gerçekleşebilir düzeyi yüksek politikalar ile çözülmesi gerekir.

Özet bölümünde de bahsedildiği üzere bu çalışmada Geçici Koruma Altında olan Suriyeli sığınmacıların Reyhanlı ilçesi baz alınarak kent ile uyum ve bütünleşme süreçleri incelenmiştir. Bu manada ilk olarak sığınmacıların uyum ve bütünleşmeye yönelik durumları, sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerine bakılmıştır. Çalışmadaki örneklem ise Reyhanlı ilçesinde yer alan ve 41 kişiden oluşan Geçici Koruma Altında olan Suriyeli sığınmacı ve 30 yerel halk tarafından meydana gelmektedir. Araştırma sonucunda bu sığınmacıların uyum ve entegrasyon açısından çok fazla zorluk yaşamadığı, bunun ise bu uyum ve entegrasyonu basitleştiren faktörlere bağlı olduğu vurgulanmıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Zorunlu ya da isteğe bağlı olarak idari sınırlar arasında gerçekleşen bir olgu olan göç insanlık tarihi kadar eskidir. Burada bir idari saha sürekli veya uzun süreli olarak değiştirilebilir. İlk insanlık tarihine bakıldığında göçler genellikle sürekli olarak yer değiştirme şeklinde olmuştur. Bu yüzden bu olgunun özelliğinde birtakım değişimler yaşanmıştır. İlk dönemlerde yaşanan göçlere bakıldığında genellikle coğrafi, açlık ve iklim koşullarından kaynaklandığı görülmekte iken; sonrasında bu nedenlerin yerini siyasi, ekonomik, dini, eğitim, savaş gibi etmenler almaya başlamıştır. Yani toplumda birçok araştırmacı göç olgusunu araştırmıştır ve bu manada birçok farklı tanımlamalar yapmışlardır. Böylece göç sürecini açıklamaya çalışmışlardır.

En basit haliyle göç; bireylerin yaşamlarını sürdürdüğü alanlardan ve alıştıkları sosyal yapılardan zorunlu veya isteğe bağlı olarak yeni yaşam alanlarına doğru sürüklenmesi ya da yer değiştirmesi şeklinde ifade edilebilir (Toros, 2008: 9).

Göç kavramını daha geniş bir ifadeyle tanımlayacak olursak eğer; politik, bireysel ve sosyo-kültürel dinamiklerden etkilenen, bir yerden başka bir yere kısa ya da uzun vadeli olarak yapılan, geriye dönüş amacı olan ya da sürekli olarak kalma niyeti ile yapılan yer değiştirme hareketidir (Yalçın, 2004: 12-13).

Yukarıda yapılan tanımlara bakarak bu kavramın birçok boyutunun olduğu ve kompleks yapıya sahip olduğunu anlayabiliriz. Bunlardan sebep de göçün değişik tanımlarının olduğunu söyleyebiliriz. Fakat her bir tanımın da ortak ögesi yer değiştirme hareketidir. Bu hareket toplumların sosyal, ekonomik, demografik ve kültürel yapısını değiştirmektedir. Buradan hareketle bu olgunun dinamik bir süreç üzerinde inşa edildiğinin kanıtıdır. Yine herhangi bir toplum ya da ülke açısından göçün konusu; sadece onun toplumsal, siyasal, kültürel, ekonomik ve hukuki yönüyle alakalı değildir (Duruel, 2017: 5).

Göç bazen insanları ve toplumları temel yaşama hakkından, can ve mal güvenliğinden ve temel insan haklarından mahrum bırakan kapsamı oldukça geniş olan bir olgudur. Göç eden insanlar gittikleri ülkelere kendi kültürlerini de getirmelerinden ötürü ülke vatandaşlarıyla arasında etkileşim yaşanmaktadır. Bu durum da onun kültürel değişimi beraberinde getirmesine yol açmaktadır. Özellikle son yıllarda hızlı bir şekilde ülkemize göç eden Suriyeli sığınmacıların ülkemizin örf ve adetine uyum sağlayıp sağlayamayacağı, toplumda kabul görüp göremeyeceğine dair tartışmalar ve neticesinde de araştırmalar olmuştur. Ülkemiz dünyada en fazla sığınmacıyı topraklarında barındıran ülke konumundadır. Bu açıdan bakıldığında zorlu bir sınavdan geçtiğini söylemek yerinde olacaktır (Duruel, 2016: 7).

Mülteci kavramı ile sığınmacı kavramı genellikle birbirine karıştırılan iki kavramdır. Ancak bu iki kavram arasında oldukça net bir ayrımın varlığı söz konusudur. Tıpkı mülteci olgusunda olduğu

üzere sığınmacı da kaçmış olduğu ülkeye sığınma talebinde bulunmaktadır. Burada başka bir ülkeye kaçıp sığınan kişinin soruşturma aşamasında olduğu söylenebilir. Mülteci ile sığınmacı arasındaki en göze çarpan fark ise hukuki çerçeveden soruşturma evresinde olmasıdır. Öte yandan mülteciyi tanımlarken kullanılan nedenler, sığınmacı tanımı içerisinde de yer almaktadır. Vatansızlık olgusu da mülteci olgusuyla sıklıkla karıştırılan bir terimdir. Bu açıdan bakıldığında vatansızlık kavramını tanımlamakta fayda görülmektedir. Hukuki çerçeveden vatansızlığı tanımlarsak eğer; bir devletin vatandaşı olan ancak buradan ayrıldığı zaman kendisini korumayı istememesinden veya bağlantısı bulunduğu devletin onları korumayı reddetmesinden ötürü kendi devletince korunmayan kişiler vatansız olarak adlandırılır (Toros, 2008: 9).

1951 yılında yapılan Cenevre Sözleşmesi, mülteciler ile yapılan ilk hukuki sözleşmedir. Bu sözleşme çerçevesinde mülteci:

- ✓ Irkı, dini ve belli başlı sebeplerden ötürü zulme uğrayacağından korkan,
- ✓ Bu korkudan ötürü vatandaşı olduğu ülkeyi terk etmek zorunda kalan,
- ✓ Nihayetinde ise söz konusu korkudan ötürü terk ettiği ülkesine dönmek istemeyen kişilerdir.

Göç olayında grupların uyum sürecini çevresel değişimler olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Göç sürecinin sonunda uyum sorunları sıklıkla ortaya çıkar ve zihinsel sağlık açısından benlik saygısı, yaşam doyumu ve kültürleşme gibi kavramlar özellikle insan ilişkilerinde davranışsal değişikliklere neden olur.

Göç olgusu bir çok etkilere sahiptir. Zira bir topluluğa ait olma duygusu önemlidir. Bu bağlamda göç olgusunun etkilerini gözler önüne seren kavramlar entegrasyon, asimilasyon, marjinalleşme ve ayrışma şeklindedir. Göç alan ve veren ülkelerde bütünleşme kavramının en fazla öneme sahip olan boyutu ise sosyo-kültürel olanıdır. İnsanların kendi kimliklerini oluşturdukları bir topluma katılma sürecinde ortaya çıkan kavram bütünleşmedir. Entegrasyon kavramı, bir nüfus topluluğunun başka bir nüfus topluluğuna veya tüm nüfusa tamamen entegre olduğu anlamına gelir.

Göçmenlerin görevi ülkenin kültürüne kendi öz kültüründen kopmadan ayak uydurabilmek, göç edilen ülke vatandaşlarının görevi ise; bütünleşmenin sağlıklı bir biçimde gerçekleşebilmesi için altyapının doğru bir biçimde hazırlanmasıdır. Eğer aksi bir durum meydana gelirse, toplumda bir çok farklı dil olacak ve sosyo-kültürel açıdan kopukluklar yaşanacaktır. Bunun olmaması isteniyorsa uyum ile sosyal bütünleşme kavramı birbirinden ayrı bir biçimde düşünülmemelidir. Bütünleşme kavramı yalnızca bir gruba ait bir kavram değildir. Bütünleşmenin sorumluları göçmenlerle birlikte göç alan ülke vatandaşları ve devlet kurumlarıdır. Hal böyle olursa uyum ve entegrasyon daha kolay bir şekilde sağlanır, toplulukların kendine güveni artar ve oluşum da toplum tarafından daha hızlı kabul görür. Bütünleşme günümüzde birçok alanda katılımı gerektiren ve sabır isteyen bir politik süreçtir.

3. ARAŞTIRMANIN SORUNSALI, AMACI VE SINIRLILIĞI

Reyhanlı'da yaşayan ve geçici koruma altında olan Suriyeli sığınmacılar, bu bölgenin kültürel, etnik ve sosyal yapısı üzerinde her geçen gün daha da etkili hale gelmektedirler. Suriye'de yaşanan iç savaşın oldukça uzun sürmesinden ötürü bu bölgede gereğinden uzun bir süre kalan sığınmacılar artık bölgede misafirlikten ziyade ev sahibi pozisyonuna geçmişlerdir.

Savaşın ilk yıllarında Geçici Koruma Altında olan Suriyeli sığınmacılar kendileri için özel olarak oluşturulan kamplarda ve çadır kentlerde yaşamaktayken günümüzde ise büyük bir bölümü yerli halkla birlikte yaşar hale gelmiştir. Bu durum aslında onların yerli halk ile uyum ve bütünleşme problemini de beraberinde getirmektedir. Bu çalışma ile Geçici Koruma Altında bulunan Suriyeli sığınmacıların ne gibi güçlüklerle karşı karşıya kaldığı ve şu anda hangi durumda oldukları hususunda bilgi sahibi olunacaktır.

Bu çalışmanın amaçlarını ise genel itibarıyla şu şekilde sıralayabiliriz:

- ✓ Reyhanlı ilçesinde yaşamını sürdürmekte olan Suriyeli sığınmacıların karşı karşıya kaldığı problemlerine neler olduğunu bulmak,
- ✓ Bu problemler için çözüm önerileri geliştirmek,
- ✓ Geçici Koruma Altında olan Suriyeli sığınmacılara oluşturulması öngörülen kamu politikaları için kılavuz niteliğinde bir bilgi tabanı yaratmaktır.

Bu çalışmada sadece Reyhanlı belediye sınırları içerisinde yaşamını sürdürmekte olan Geçici Koruma Altındaki Suriyeli sığınmacılar ele alınmıştır.

Varsayımlar

- a. Reyhanlı ilçe merkezinde geçici olarak korunan Suriyeli sığınmacıların Reyhanlı'nın sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı üzerinde önemli bir etkisi vardır.
- b. Reyhanlı'daki bu istenmeyen değişiklik, yerel halk ile geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacılar arasında entegrasyon sorununu gündeme getirmektedir.
- c. Sığınmacılar, ilçe merkezinde kendi sosyo-kültürel kapalı alanlarını inşa etmektedirler.

4. YÖNTEM VE SÜREÇ

Bu araştırma, bir sınır bölgesi olan Reyhanlı'daki Suriyeli sığınmacıların uyum ve entegrasyon süreçlerini incelemeye yönelik olarak oluşturulmuştur. Öte yandan bu çalışma, sığınmacıların uyum ve entegrasyon durumlarını sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik özelliklere dayalı bir şekilde anlamaya ve analiz etmeye çalışmıştır. Araştırmanın örnekleme ise Reyhanlı'da yaşamakta olan Geçici Koruma altındaki 41 Suriyeli sığınmacıdan ve 30 kişilik bir yerel halktan meydana gelmektedir. Geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacılarla yapılan bir mülakatta kişisel bilgiler, ilçede sığınmacıların ne gibi sorunlarla karşı karşıya kaldıkları, ilçe hayatına ne derecede katıldıkları ve entegrasyon konuları yer almaktadır. Yerel halk ile yapılan mülakat ise yerel halkın sığınmacılar ile ilgili olarak ne düşündüğünü anlama çabasıdır.

Bu araştırma, kullanılmakta olan kuramsal çerçeve ile araştırma sorununa uygun bir biçimde birtakım uygulamalı sosyolojik esaslar çerçevesinde yapılmıştır. Reyhanlı'da geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacıların durumu ve entegrasyonu, sosyolojik özelliklerinin ve mevcut sorunların belirlenmesi ile bağlantılı olarak belirlenmektedir.

Reyhanlı bölgesinde geçici koruma altında olan Suriyeli sığınmacıların sosyo-ekonomik ve politik yönlerine, adaptasyonuna ve entegrasyonuna odaklanan bu çalışmada kavramsal ve teorik bir çerçeve oluşturmak amacıyla yazılı literatürlerden faydalanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme metodu ise veri toplama aşamasında kullanılmıştır.

Geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacılarla görüşmeler yapılmış olup, bu görüşme sırasında görüşme formları araştırmacı tarafından doldurulmuştur. Bu sığınmacıların kendi ülkelerindeki mevcut avantajları ile Türkiye'deki yaşamlarına ilişkin ana bilgiler bu görüşmeler sayesinde elde edilmiştir. Verilerin analizinde katılımcıların sorulara verdiği cevaplar dikkate alınmıştır. Sonrasında ise araştırmanın amacını oluşturan birtakım değişkenler arasında yaşanmakta olan ilişkiler, yüzde oranları açısından yorumlanmaya tabi tutulmuştur.

5. BULGULAR

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular şu şekildedir:

- ✓ Siyasi sebepler, Geçici Koruma Altında olan Suriyeli sığınmacıları ülkelerinden ayrılmaya iten birincil faktörlerdir.
- ✓ Ekonomik nedenler ise bu manadaki ikincil faktörlerdir.
- ✓ Ülkemize göç eden sığınmacıların çoğunun Suriye'nin Batı ve Kuzey bölgelerinden gelmiştir.

- ✓ Türkiye'ye gelmiş olan Suriyeli sığınmacıların ülkemizi tercih etmesindeki ana faktörün tanıdık ve akrabalarıdır.
- ✓ Bu sığınmacıların ülkemize varmak için insan kaçakçılığı yapan çeşitli örgütler ile işbirliği yaparak uzun ve tehlikeli yolculukları göz önüne almıştır.
- ✓ Ülkemize gelenlerin ise yine uzun bir süre vatansızlık statüsünde beklemiş ve bu süreçte bir belirsizliğin hakim olmuştur.
- ✓ Ülkemize yerleştikten sonra ise bu sığınmacılar Türk toplumu ile entegrasyonu ve uyumu sağlanmıştır.

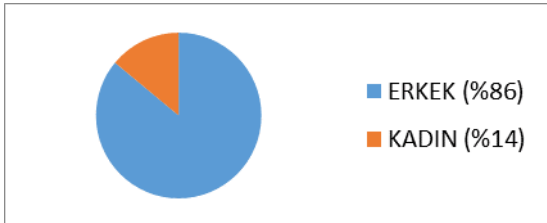
Bu çalışma bizlere sığınmacıların ülkemizde ve kendi ülkelerinde uyum, yaşam ve bütünleşme koşulları altında karşı karşıya kaldığı zorluklar hakkında bir dizi bilgiler sağlamaktadır. Bu çalışmanın bulgularına bakıldığında sığınmacıları sığınmaya iten nedenlerin yaş, cinsiyet, medeni hal, meslek, eğitim seviyesi, akrabalar şeklinde birçok değişkenin varlığı göze çarpmaktadır. Örneklem grubunda ele alınan sığınmacılara hangi gruba aitlik hissettikleri hakkında birtakım sorular sorulmuştur. Sığınmacıların kendilerini bağlı hissettikleri etnik ve ulusal gruba göre sığınma talebinde buldukları kaydedilmiştir. Reyhanlı'ya gelerek sığınanların ise burayı tercih etmelerinin nedeninin burada akrabalarının olmasından kaynaklandığı vurgulanmıştır. Bu durum ise bizlere zincir göç modelini yansıtmaktadır. Reyhanlı'ya göç eden bu sığınmacılar tanıdıklarına güvenerek burada daha iyi yaşam koşullarına sahip olacaklarının inancıyla buraya göç etmişlerdir.

6. GEÇİCİ KORUMA ALTINDAKİ SURİYELİ SİĞINMACILARIN DEMOGRAFİK VE SOSYO-EKONOMİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Araştırma sırasında, kimi deneklerin sözlü ifadeleri not alınmıştır.

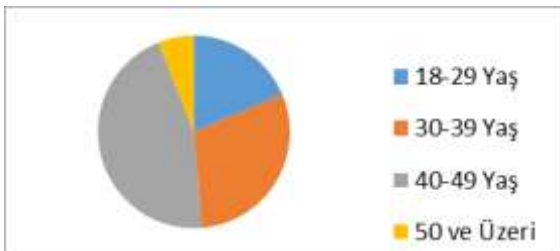
6.1. Kişisel Bilgiler

Cinsiyet: Görüşmeye alınan sığınmacıların yüzde 86'lık kısmı erkek iken, yüzde 14'lük kısmı ise kadınlardan oluşmaktadır. Öte yandan sığınmacı kadınlar ile gerek karşılıklı olarak yüz yüze, gerekse de eşinin yanında konuşmak mümkün olmuştur.

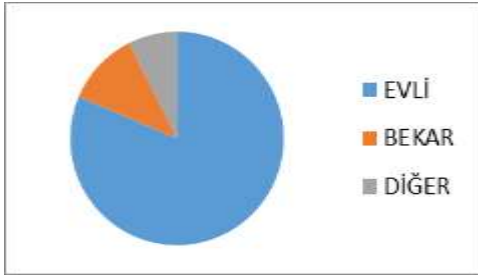
Grafik-1: Cinsiyet

Yaş: Görüşme gerçekleştirilen sığınmacıların yüzde 18,66'lık kısmı 18 ile 29 yaş aralığında, yüzde 30'unun 30 ile 39 yaş aralığında olduğu, yüzde 45,33'ünün 40 ile 49 yaş, yüzde 6'sının ise 50 yaş ve daha üstü olduğu belirtilmiştir. Fakat bu görüşme sadece reşit olanlar ile yapıldığından ötürü buradaki kitle görünürlüğünü kaybetmektedir.

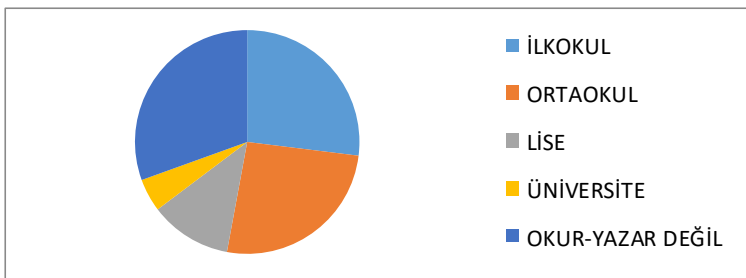
Grafik-2: Yaş

Medeni Durum: Görüşmeye iştirak eden sığınmacılarda evli olanların oranı yüzde 81,33 iken, bekarların oranı ise yüzde 11,33'tür. Eşi Suriye'de olan ve hakkında bilgi alınamayan, yahut eşini savaşta kaybetmiş olanların oranı ise yüzde 7,34'tür.

Grafik-3: Medeni Durum

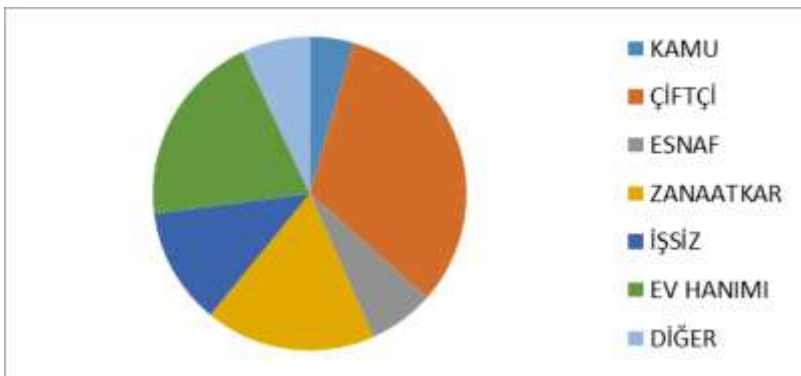
Eğitim Durumu: Sığınmacıların yüzde 31,7'lik kısmının okuma-yazması yoktur. Yüzde 26,5'i ilkokul, yüzde 25,5'i ortaokul, yüzde 11,6'sı lise ve yüzde 4,7' si ise üniversite mezunudur.

Grafik-4: Eğitim Durumu

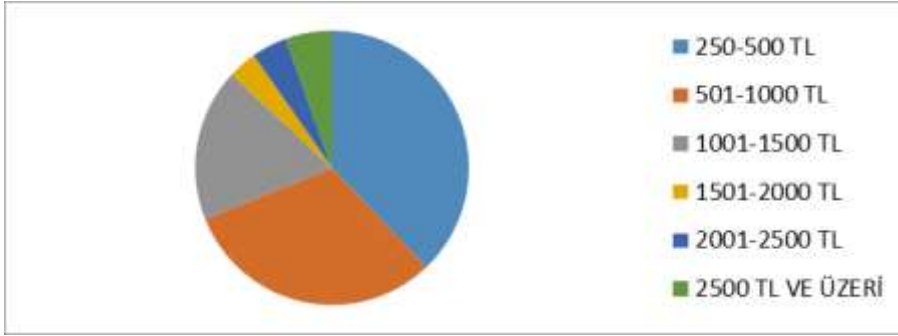
Görüldüğü üzere eğitim son derece geri düzeydedir ve bu da olumsuzluk teşkil etmektedir. Eğitim düzeyi düşük olan her iki topluluk üyeleri de aynı örgütsüz iş kollarına yönelmektedir.

Meslek Dağılımı: Sığınmacılarda kamuda çalışanların oranı yüzde 4,5, çiftçilerin oranı yüzde 32,1, esnafın oranı yüzde 6,8, zanaatkarların oranı yüzde 17,5 ve diğer meslek gruplarının oranı ise yüzde 7,6 olduğu görülmektedir. Sığınmacıların yüzde 11,9'luk kısmı işsiz, yüzde 19,6'lık kısmı ise ev hanımıdır. Suriye'de yaşayan esnafın bir kısmı ise Suriye'de sürdürdüğü işlerin aynısını Reyhanlı'da icra etmektedir.

Grafik-5: Meslek Dağılımı

Gelir Düzeyi: Sığınmacıların yüzde 37,9'u aylık 250 ile 500 TL arasında rakamlar ile geçinmeye çalışmaktadır. Bu oran sığınmacıların üçe birinden fazladır. Sığınmacıların yüzde 30,4'lük kısmının aylık geliri 501 ile 1500 TL arasında, yüzde 18,6'lık kısmının aylık geliri ise 1001 ile 1500 TL arasındadır. Yüzde 3,4'ü aylık 1501 ile 2000 TL, yüzde 5,5'lik kısmı ise aylık 2001 ile 2500 TL arasında aylık gelire sahiptir.

Grafik-6: Gelir Düzeyi

Kişisel verilere genel olarak bakıldığında, Geçici Koruma Altındaki Suriyeli sığınmacıların yetersizlikleri dikkat çekmektedir. Reyhanlı'da bulunan sığınmacıların yüzde 31,7'sinin okuma-yazması yoktur. Yüzde 32,1'lik kısmı çiftçi, kente uygun olarak esnaflık yapabilecek kişilerin oranı ise yüzde 6,8, zanaatkar oranı ise yüzde 17,5'tir. Bakıldığında bu oranlar oldukça düşüktür. Burada yaşamını sürdürmekte olan sığınmacıların çok azı yeterli derecede eğitim almış, iş sahibi kişilerden meydana gelmektedir. Yine sığınmacıların yüzde 86,9'luk kısmı ise asgari ücretin altında bir gelirle yaşamaya çalışmaktadır. Yukarıda sayılan bu yetersizlikler onların kente uyum sürecinde önemli problemlere sebebiyet vermektedir.

6.2. Reyhanlı'daki Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Sığınmacıların Genel Durumu

Reyhanlı'ya gelen Geçici Koruma Altındaki Suriyeli sığınmacıların genel durumunun ele alındığı bu bölümde öncelikle Geçici Koruma Altındaki Suriyeli sığınmacıların Reyhanlı'da kalış süresi ele alınmıştır. Görüşmeye katılan Suriyeli sığınmacıların % 7,3'ü 6 yıl, % 12'si 5 yıl, % 27,3'ü 4 yıl, % 22'si 3 yıl, % 12,6'sı 2 yıl ve % 18,7'si ise son 1 yıldır Reyhanlı'da kalmaktadır. Buradaki verilerden de görüleceği üzere ülkede iç savaş başladığından bu yana sığınmacılar Reyhanlı'ya gelmeyi sürdürmektedir.

Reyhanlı'ya gelen geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sığınmacıların yüzde 53,4'ü kiralık evlerde yaşamını sürdürmektedir. Sığınmacıların yüzde 10,1'i ev satın almış ve yüzde 6'sı yardımlar aracılığı ile herhangi bir ücret ödemediği barınma ihtiyacını karşılamaktadır. Yine sığınmacıların yüzde 10,6'sı Reyhanlı'daki akrabalarıyla yaşamını sürdürmekte ve yüzde 14'ü de daha ucuz olduğu için diğer Suriyelilerle aynı evi paylaşmaktadır. Böylece kira bedeli aileler arasında paylaşılmaktadır.

Geçici Koruma Altındaki Suriyeli sığınmacıların bir işte çalışan oranı % 32'dir. İşsiz Geçici Koruma Altındaki Suriyeli sığınmacıların sayısı % 68'dir. Suriyelilerin büyük bir kısmı çalışmamaktadır. Suriyeli sığınmacıları çalışmamaya iten sebepler ise eğitimsiz olmaları, emek sömürsü şeklindedir.

Suriyeli sığınmacıların en büyük şikayeti çalışma koşulları ve ücretlerdir. Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sığınmacıları daha az parayla çalışan çalışma koşulları konusunda seçim yapmaz.

Sığınmacıların büyük bir bölümü emek sömürsünden ötürü iş aramama yolunu tercih etmişlerdir. Burada emek sömürsü değişik şekillerde olabilmektedir. Bunlar genel itibariyle ücret ödememe ya da çok düşük ücret ödeme, zorla çalıştırma, fazla mesai, kendilerine vaat edilen haricinde başka işlerde çalıştırılma şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Uyum ve entegrasyon sürecindeki en önemli iki faktör, yeterli barınma ve istihdam imkanlarının olmamasıdır. Bu durum ise Suriyeli sığınmacıların Reyhanlı ile entegrasyonunun önünde ciddi bir engeldir. Sağlıklı konutlarda yaşamayan ve şehrin iş hayatına katılmayan insanların kentsel yaşamdan uzaklaştıkları ve kendi kapalı dünyalarını oluşturdukları iyi bilinmektedir. Bu sebepten ötürü Suriyeli sığınmacıların iş hayatına katılımı ve bunun önündeki engellerin kaldırılması son

derece önemlidir. Suriyelilerin verimliliğini artırmak hem Türkiye ekonomisi hem de Suriyeli sığınmacıların bireyler olarak hayatta kalmaları açısından gereklidir.

Geçici Koruma Altındaki Suriyeli sığınmacıların % 70'i devletten yardım almakta, % 25,3'ü herhangi bir yardım almamaktadır. Suriyeli sığınmacıların % 4,7'si bu soruya yanıt vermemiştir. Geçici Koruma Altındaki Suriyeli sığınmacılara yardım yapan kamu kurumlarının başında AFAD, Hatay İl Göç İdaresi, Hatay Büyükşehir Belediyesi, Reyhanlı Kaymakamlığı ve ilçe belediyesi gelmektedir.

İlçede yaşamını sürdürmekte olan sığınmacılara Kızılay parasal açıdan yardım yapmaktadır. Kızılay'ın dağıtmış olduğu bu para sadece anlaşmalı marketlerde kullanılmaktadır. Devlet kurumlarına ek olarak, sığınmacılara sivil toplum kuruluşları ve yerel sakinler de yardımcı olmaktadır. Bu yardımlar nakit olarak değil, gıda yardımı, yiyecek gönderme, eski kıyafetleri dağıtma şeklinde yapılmaktadır.

Öte yandan sığınmacılara yapılan yardımlar konusunda dikkatli davranılmalıdır. Onların artık yerleşik hayatı benimsemesi göz önüne alınarak birtakım üretici olmalarını sağlayacak politikalar devlet eliyle hayata geçirilmelidir. Sığınmacılar iç savaştan önce genellikle devlete bağımlı yaşamaktaydılar ve bu durumun ülkemizde de nüksetmesine imkan vermeyecek önlemler alınmalıdır.

Geçici Koruma Altındaki Suriyeli sığınmacılara, Reyhanlı'da ne tür sorunlarla karşılaştıkları sorulmuştur. Katılımcıların % 8,7'si dil bilmeme ve % 48'i işsizlik problemi yaşamaktadır. Şehirle bütünleşme ve toplumla bütünleşme sürecinde eğitim ve iş önemli bir unsurdur. Sosyal ve kültürel farklılıkları bir sorun olarak gören geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacıların oranı yüzde 26,7'dir. Fakat Suriyeli sığınmacılar arasında sosyal bir izolasyon duygusu yoktur. Ankete katılan Suriyeli sığınmacıların yalnızca yüzde 7,3'ü sosyal olarak dışlanmış olduklarını düşünmektedir. Öte yandan, görüşme sırasında Suriye'deki sığınmacıların bu tür konuları çok açık bir şekilde ifade edemedikleri kaydedilmiştir. Türkiye'yi kırmamak için bu soruların bazılarını yanıtlamaktan kaçınmışlardır.

Geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacılara savaş sonrası ülkelere dönüp dönmeyecekleri sorulmuştur. Eğer Suriye'de barış olarsa Suriye'ye dönmek istediklerini belirtenlerin oranı 71,9 olmuştur. Suriye'ye dönmek istemeyenlerin oranı ise 28,1'dir. Çapraz sorgulama, Suriye'ye gitmek istemeyen Suriyeli sığınmacıların yüzde 67,5'inin şu anda Reyhanlı'da çalıştığını göstermektedir. Ülkemizde Suriyeli sığınmacı işçilere sunulan görece yüksek gelir ve yaşam standardı bizlere bunun uyum ve entegrasyon sürecinde ne kadar etkili faktörler olduğunu gösterir.

6.3. Suriyeli Sığınmacıların Kentle Sosyo-Kültürel Uyumu ve Entegrasyonu

Suriyeli sığınmacılara günlük hayatlarında en çok kimlerle görüştiklerine ilişkin soru sorulmuş ve yüzde 68' inin sadece diğer Suriyeliler ile görüştikleri beyan etmişlerdir. Bu yüksek oranda aidiyet ile akrabalık ilişkileri etkili olmuştur. Üstelik Suriyeli gençler sadece Suriyeli gençler ile zaman geçirdiği saptanmıştır. Elde edilen bu gözlemler ve bilgiler ışığında, Suriyeli gençlerin Reyhanlı'nın belirli parklarında birlikte dolaştığı ortaya çıkmıştır. Şüphesiz, bu tür mekânsal ayrımcılık ve içe dönüklük yerel nüfusla entegrasyon ve uyum sürecinin önünde bir engel teşkil etmektedir.

Reyhanlı'da akrabaları olan Suriyeli sığınmacıların akrabalarıyla görüşme oranı yüzde 11,3'tür. Sadece aileleri ile vakit geçiren Suriyeli sığınmacıların payı yüzde 21,4'tür. Küresel çağın neden olduğu en yaygın davranış biçimi, ailenin televizyonda zaman geçirme şeklindedir. Reyhanlı'da komşularıyla buluşan Suriyelilerin payı yüzde 5,3'tür.

Sığınmacılar ya aileleri ya da diğer sığınmacılar ile vakitlerini geçirmektedirler. Hafta sonları geldiğinde ailesiyle birlikte vakit geçirecek şekilde ilçede dolaşan Suriyelilerin oranı, yüzde 44'tür. Aynı şekilde ilçede Suriyeli sığınmacılar ya aileleri ya da diğer diğer sığınmacılarla vakit geçirmektedir. Hafta sonu ilçede dolaşan kişilerin oranı yüzde 44 iken, sığınmacılar ile birlikte

dolaşanların oranı ise yüzde 21,3'tür. Her ikisi beraber ise yüzde 65,3'e ulaşmıştır. Bu orana bakarak sığınmacıların gün geçtikçe daha kapalı bir toplum yapısını benimsediğini söyleyebiliriz. Sığınmacıların yüzde 15,3'ü ise hafta sonları dışarı çıkmayıp evde kalmaktadır. İlçede akrabası olup da akrabaları ile vakit geçirenlerin oranı ise sadece yüzde 14'tür. Sığınmacıların yüzde 3,3'lük kısmı hafta sonları geldiğinde komşuları ile vakit geçirmeyi tercih etmektedirler.

Sığınmacıların Reyhanlı'da kalma süresi uzadıkça akrabaları ile vakit geçirme süreleri kısalmıştır. Akrabaları ile vakit geçiren sığınmacıların ise büyük bir kısmı 40 yada üzeri yaş gruplarıdır. Akrabaları ile en az vakit geçirenler ise genç Suriyeli sığınmacılar olmuştur.

Geçici Koruma Altındaki Suriyeli sığınmacıların kamu hizmetlerinden memnun olup olmadıkları sorulmuştur. Veriler, Geçici Koruma Altındaki Suriyeli sığınmacıların önemli bir bölümünün kamu hizmetlerinden memnun olduğunu göstermektedir. Geçici Koruma Altındaki Suriyeli sığınmacılara Türkiye'de yaşamaktan memnun olup olmadıkları sorulmuştur. Sığınmacıların büyük bir kısmının ülkemizde olmaktan dolayı memnun oldukları saptanmıştır. Geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacılar ile yapılan görüşmelerden de görülebileceği üzere, zor günlerde kendilerini terk etmeyen ve misafir eden Türk halkına çok minnettarlar.

6.4. Reyhanlıların Bakış Açısıyla Suriyeli Sığınmacılar

Burada yerel halka ilk olarak sığınmacıların ülkemize kabul edilmesini doğru bulup bulmadıkları sorusu sorulmuş olup, yüzde 64,'lik kısmının bunu memnuniyetle karşıladığı saptanmıştır. Ancak yüzde 35,8'lik kısmı ise bunu doğru bulmamıştır. Suriye'deki sığınmacıların ilçe merkezinde daha görünür hale gelmesi, bu konudaki olumsuz görüşlerin büyümesi üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bununla birlikte, çoğu insan sorunu İslami kardeşlik açısından değerlendirmekte ve zor durumda olan Suriyeli mültecileri kabul etmede herhangi bir sorun görmemektedir.

Yerel halka yöneltilen bir başka soru, devlet tarafından Suriyeli sığınmacılara yapılan yardımları doğru bulup bulmadıklarına ilişkindir. Yerel halkın % 56,6'sı Suriyeli sığınmacılara yardım yapılmasını doğru bulurken, % 43,4'ü yapılan yardımları doğru bulmamaktadır.

Yerel halka, "Suriyeli sığınmacılar hakkındaki düşünceleriniz, Suriyeli sığınmacıların Reyhanlı'ya geldikten sonra değişti mi?" sorusu yöneltilmiştir. Yerel halkın % 70,2'si Suriyeli sığınmacılara yönelik savaş öncesi algılarının değiştiğini dile getirmiştir. Suriyeli sığınmacılara karşı bakış açısı değişmeyenlerin oranı % 29,8'de kalmıştır. Suriyeli sığınmacılar geldikten sonra, bakış açısı değişen % 70,2'lik gruba ayrıca bakış açılarının hangi yönde değiştiği sorulmuştur. Bakış açısı değişen yerel halkın % 71,8'i Suriyeli sığınmacılara karşı bakış açısının olumsuz yönde değiştiğini söylerken, yalnızca % 28,2'si olumlu yönde bir değişim geçirdiğini ifade etmektedir.

Yerel halka yine bu bağlamda sığınmacıların ilçede hangi sebeple buldukları sorusu da yöneltilmiştir. Bu bağlamda halk özellikle kiraların ve ev fiyatlarının artışından yakınmıştır. Bu oran ise yüzde 67,6'dır.

Görüşmeye katılan yerel halkın yüzde 45,9'u Suriyeli mültecilerin gelişinin Reyhanlı'daki kamu hizmetlerinde yavaşlamaya sebebiyet verdiğini ifade etmiştir. Reyhanlı'da devlet kurumları zaten büyük bir yük altındayken yaklaşık olarak 110 bin sığınmacı bu yükü daha da ağırlaştırmıştır.

Yerel halkın yüzde 36,9'u ise sığınmacıların gelişinden dolayı işsizliğin daha da arttığını ifade etmiştir. Suriyeli sığınmacılar, düşük gelirli grup için örgütlenmemiş iş kolları üzerinde büyük bir baskı oluşturmaktadır. Dolayısıyla Suriyeli mültecilere karşı en fazla tepki veren grup işsizler ve zanaatkarlar. En az tepkiyi veren grup ise profesyonel grup memurlardır. Alt gelir grupları sığınmacılara en fazla tepkiyi veren gruptur. Çünkü sığınmacılara birçok kamu yardımları yapılmakta, işçi ücretlerini azaltmakta ve iş imkanları daralmaktadır.

Yerel halk ayrıca sığınmacıların ilçedeki suç oranlarını arttırdıklarını iddia etmektedir. Bu manada ilçede yaşanan yerli halkın yüzde 56'sı sığınmacıların ilçedeki suç oranlarını arttırdığını iddia etmiştir. Bu hususta Reyhanlı İlçe Emniyet Müdürlüğü kamuoyu ile veri paylaşmadığından ötürü bu iddia kesin

olarak kanıtlanamamaktadır. Fakat burada iddia edilen artış esasında toplumsal tepkiden kaynaklanmaktadır.

Yerel halka yöneltilen bir başka soru ise sığınmacılar ile yaşamaktan memnun olup olmadıkları sorusudur. Yüzde 56,7'lik kısmının Suriyeli sığınmacılar ile yaşamaktan kesin bir biçimde memnun olduklarını, yüzde 22,7'lik kısmının memnun, yüzde 14'ünün ise memnun olmadığını belirtmiştir.

Memnuniyet sorusu genel manada değerlendirildiğinde yüzde 38,8'inin memnun iken; yüzde 41,9'unun ise memnun olmadığını söyleyebiliriz. Ancak iki görüş arasında da belirgin bir fark mevcut değildir.

Öte yandan yerel halka son olarak sığınmacıların ilçede yerel halk ile uyum sağlama ve bütünleşme açısından başarılı olup olmadıklarına ilişkin bir soru daha yöneltilmiş ve yüzde 64'ünün bunu başarılı bulduğu söylenmiştir. Ancak aksi görüşte olanların oranı ise yüzde 33,6'dır.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemiz Suriye'de yaşanan iç savaşta en çok etkilenen ülke olmuştur. Çünkü Suriye ile büyük bir ortak sınıra sahiptir. Ülkemizdeki Geçici Koruma statüsü altında olan sığınmacılar gün geçtikçe daha da kalıcı hale gelmektedirler. Bu durumda, Suriyeli sığınmacıların misafirliği hakkında değil, uyum ve entegrasyon sorunu hakkında konuşmak daha makul olacaktır. Bu anlamda, adaptasyon, entegrasyon sürecini ve bu süreçte neyin yanlış ve doğru olduğunu analiz etmek gerekir.

Çalışmamızdaki Reyhanlı örneği bize bu konuya ilişkin birtakım ipuçları vermektedir. Reyhanlı'ya gelen Suriyeli mültecilerin önemli bir bölümü eğitimsiz ve meslek sahibi olmayan insanlardır. Bu eğitimsiz işgücü Reyhanlı'daki ücretleri azaltmakla kalmaz, aynı zamanda emek açısından da önemli bir rekabete neden olur. Bu durum düşük gelirli gruplar arasında ciddi bir tepkiye neden olmaktadır.

Reyhanlı'daki Suriyeli sığınmacıların problemleri arasında işsizlik, sosyal ve kültürel farklılıklar ve işçi sömürsü mevcuttur. Suriyeli sığınmacılar sosyal açıdan dışlanma hususunda herhangi bir şekilde şikayetçi değildirler. Tüm sorunlara karşın, sığınmacıların büyük çoğunluğu ülkemizde bulunmaktan mutluluk duymaktadırlar.

Yerli halk sığınmacıların ülkemize alınmasını doğru ve yerinde bir karar olarak değerlendirmektedir. Öte yandan yerel halk işsizliğin yükselmesi, kamu hizmetlerindeki yükün artması, suç oranlarının yükselmesi, toplumsal düzenin bozulması ve fiyatların artmasından ötürü sığınmacılardan şikayetçilerdir.

Çalışmanın görüşme sonuçları, çalışmanın varsayımları ile tutarlıdır. Geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacıların Reyhanlı üzerinde tüm alanlarda önemli bir etkisi vardır. Bu etkiye karşı halkın da onlara açık bir tepkisi mevcuttur. İstihdam alanında özellikle birçok rekabetin olduğu gözle görülen bir gerçektir. Sosyal ve kültürel farklılıklar ile birlikte artan işsizlik Suriyeli sığınmacılar ve yerel halk arasında gerginliğe sebebiyet vermektedir. Bu gerginlik karşısında Suriyeli sığınmacılar adaptasyona değil kendi iç dünyalarına çekilmektedirler. Bu içe dönüklüğün bir sonucu olarak, gelecekte daha derin mekansal ve kültürel ayrışma beklenmektedir. Bu ayrılığı önlemek için Suriye'deki sığınmacılar ve özellikle okula devam etmesi gereken Suriyeli çocuklar için dil ve mesleki kurslar açılmalıdır. İş hayatında çalıştırılan Suriyeli sığınmacı sayısının artmasıyla birlikte emek sömürsü de artmıştır. Bu önemli bir sorundur. Suriye'deki sığınmacıların verimliliğini artırmak için önlemler alınmalıdır. Suriyeli vasıflı işgücü tanımlanmalı ve onlar için yeni iş olanakları yaratılmalıdır. Suriyeliler için eğer iş alanları oluşturulmazsa yerel halk ile bütünleşemez ve yaşadığı mekana uyum sağlayamaz.

Entegrasyon ve uyum süreci karşılıklı bir etkileşimdir. Bu nedenle, hem yerel halk hem de Suriyeli sığınmacılar karşılıklı adımlar atmalıdır. Yerel halk, Suriyeli sığınmacıların ötekileştirilmesinden kaçınmalıdır. Yerel halk Suriyeli mültecileri bir yük olarak algılamayı bırakmalı ve birlikte verimli bir şekilde çalışmanın yollarını aramalıdır. Öte yandan Geçici Koruma Altında olan Suriyeli

sığınmacılara ülkemizde bulunan yasalara uymak zorunda oldukları, açmış oldukları iş yerlerinde ülkemiz vatandaşları ile aynı kurallara tabi oldukları ve Türklerle bütünleşerek yaşamalarının daha rahat bir yaşantı açısından faydalı olacağı anlatılmalıdır. Yerel otoriteler, yerel halkla uyum ve entegrasyon konusunda büyük sorumluluk sahibidir. Ülkemizde bu hususların sadece merkezi hükümetin sorumluluğunda olduğu şeklinde bir algı mevcuttur. Yerel makamlar sadece sosyal yardım olarak hizmet ederler. Ancak, özellikle belediyelerin uyum ve entegrasyon sürecindeki etkinliği bu sürecin başarısı açısından çok önemlidir.

Özetle belirtmek gerekirse ülkemize gelen bu sığınmacıların “itme-çekme” göç modeline uygunluk gösterdiği belirtilebilir. Yine aynı şekilde sığınmacıların ev sahibi ülke halkıyla evlilik yaptıkları ve bu durumun bazı kriterlere bağlanması, iş gücü olarak kullanılmaları, inşaat ve tarla işlerinde çalıştıkları gözlemlenmiştir. Ev sahibi ülkenin sağladığı imkanları kullanmayıp halka sattıkları böylece gelir elde etmeye çalıştıkları bilgisine ulaşılmıştır. Zaman zaman halkla bazı çatışmalar da yaşadıkları olmuştur.

KAYNAKÇA

AFAD (2013). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar 2013 Saha Araştırması Sonuçları, AFAD Yayını, Ankara

Duruel, M. (2017), “Suriyeli Sığınmacıların Emek Piyasasına Etkileri: Fırsatlar ve Tedditler” PESA Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Cilt 3, Sayı 2 (2017)

Duruel, M. (2016), “Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorunu” Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi Cilt:30, Sayı:5, Yıl: 2016, Erzurum.

Kamer (2013). Suriyeli Mülteciler: Dışarıda Kalanlar-İhtiyaç Analizi Raporu, kamer.org.tr (Erişim:20.11.2019 saat 21.54)

Orsam (2015). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri, Ankara.

Toros, A. (2008), *Sorunlu Bölgelerde Göç*, Global Strateji Enstitüsü, Ankara.

Yalçın, C. (2004), *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara.

<http://www.dw.com/tr/suriyeliler-t%C3%BCrkiyede-kal%C4%B1c%-C4%B1/a-18654827>, 19.12.2019 saat: 18.32

<http://multecihaklari.org.tr/sik-sorulan-sorular/>, 20.12.2019 saat:15.20